

ШЫН

Совет Эвилелиннің Коммунисттик партиясының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттеринин, ажылчы чоңнар депутаттарының область Соединиң органы

Колхозтарда тудуг ажылының темпизин дүргедедир

Совет Тываның эр, херэежен колхозчулары, МТС-теринң болгаш совхозтарның ажилдакчылары бо хүн-нерде Төрээн чурттуң мурнунга эң харысалгалыг шылгалда—бо чылдың бедик дүжүдүгүң салым-чаяанын чедишкининиң шиптирлээр чакы хову ажилдарын бедик агротехниктиг деңселге, эки шынарлыг доо-зуп турар. СЭКП Төп Комитетиниң сентябрь болгаш февраль-март Пленумнарының төөгүлүг шиптирлерин үлегерлиг күүседери дээш база Бүгү-эвилелинң көдээ ажил-агый делгелгезине киржир хүндүлүг эрге дээш калбарган социалистик чарыштың түнелинде, область тараа культураларының тарылга планы 105,1 хуу, оң иштинде аш-чеминиң чугула культурасы — кызылтасты — 105,7 хуу күүсетинген.

Орай тарыыр культураларының тарылгазының темпизин бүгү хемчеглер-биле күштедирбешаан, Тываның көдээ ажил-агый ажилдакчыларының мурнунда турар база бир чугула сорулганы минута-даа утуп болбас ужурлук бис. Ол болза, колхозтарда тудуг ажылының темпизин бүгү тала-биле дүргедедир болур. Тудуг талазы-биле чамдык мурнакчы колхозтар бар. Чөөн-Хемчик районда «Коммунизмче орук» көдээ ажил-агый артели тудуг талазы-биле бедик көргүзүлгелер болуп турар. Бо чылдың баштайгы беш айларынның иштинде колхозчулар чуртталганың 6 бажыңнарын, тускай эртемнигерин ийи өрээл бажыңны, хову турлагларында 5 бажыңнарын болгаш аныяк малдарның 10 кажаларын тудуп дооскан. Ол ышкаш Бай-Тайгада Молотов аттыг колхозтун тудугжулары чуртталганың 12 бажыңнарынның тудуун доосканнар.

Чамдык ийн-чангыс колхозтарда бар турар эки фактылар-биле чергелештир тудуг планын күүседир дээш демиселде улуг чептестер бар. Тудуг ажылының темпизин болгаш оң шынарын экижидерде чүнүң-даа мурпунда тудугта хереглээр ыяш материалдарын тудуг шөлүңге баш-бурунгар белекээринден хамааржыр. Ам областың колхозтары тудуг шөлүңгедерде ыяш материалдарын сөөртүр планын чүглө 24,2 хуу күүсеткен. Тудуг кылыр ыштары тудуг шөлүңгеге сөөртүп алары—тудугну доктаамал план, график ёзуугаар органиастыг чорударын хандырар. Ындыр турбуже, Барың-Хемчик районунң колхозтарында тудугта хереглесе чогуур ыяш материалдың чүглө 16 хууу дүжүрүлгө, а ынчаарга Улуг-Хем, Сүт-Хөл, Чаа-Хөл, Каа-Хем, Танды, Биң-Хем районнарының колхозтарында байдал оон-даа дээрден-вейин турар. Тудуг ыяжын тудуг шөлүңгедеринде мырнай сөөртүп чедирбээндээ колхозтар чамдык районнарда бар. Чижээ, Эрзинниң «Чаа орук», Тес-Хемниң Сталин аттыг, Кызыл районунң «ТАРН XII Улуг хуралы» колхозтары амдыга чедир чангыс-даа кубометр ыяшты тудуг шөлүңгедеринде сөөртүп албааннар.

Тудугта хереглээр ыяш материалдарын районнар, колхозтар чогуур өйүндө белекпей албааны-биле чуртта-тага бажыңнарынның, бүүдүүленин, культура-амдыралдың болгаш мал кажаларының тудугларының тудушкуну кончук багай чоруур турар. 1954 чылдың планында көрдүнгөн чуртталга бажыңнарының чүглө 2,85 хуууу, бүдүрүлгө тудугларының—2,3 хуууу болгаш мал кажаларының—4,3 хуууу туттулган болуп турар.

Эш К. Т. Свердлованы Күш-ажылдың Кызыл Тук ордени-биле шаңнаар дугайында

ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунуң ЧАРЛЫ

Эш К. Т. Свердлованың хөй-ниитичи политиктиг ажил-чоруду-газының бежен чыл болганын холбаштыр база револючук шимчезшикин-ге оң идеялык киржилгезин демделгелишишаан, эш Клавдия Тимофеев-на Свердлованы Күш-ажылдың Кызыл Тук ордени-биле шаңнаар.

ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунуң даргазы К. ВОРОШИЛОВ.

ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунуң Секретары Н. ПЕГОВ.

Москва, Кремль 1954 чылдың июнь 3.

1954 ИЮНЬ 6 ВОСКРЕСЕНЬЕ № 113 (3050) ӨРТЭЭ 20 КОП.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

ССРЭ-НИНҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨ-ВҮЛЕНИНДЕ БОЛГАШ СЭКП-НИНҢ ТӨП КОМИТЕДИНДЕ. 1954 чылда колхозтарга болгаш совхозтарга мал чөмнериниң белектелиң чорудар дугайында (1 арын).

Т. Талганчик.—Тудуг ажылынга удуртулганы күштедирер (2 арын). А. Кызыл-оол.—«Чедер» курорт (3 арын).

Х. Николаев.—Көдээ Советтинң ажилын чогуур деңселенге чедир бедир (3 арын). В. Казанцева.—Колхозтарга сад ажилын сайзырадыр (3 арын). М. Домогацкий.—АКШ-тин Кы-датта агрессивци планинның буурап дүшкени (4 арын). Женева чөвүдөл хуралын долган-дыр (4 арын).

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде болгаш СЭКП Төп Комитетинде

1954 чылда колхозтарга болгаш совхозтарга мал чөмнериниң белектелиң чорудар дугайында

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели болгаш СЭКП Төп Комитетинде 1954 чылда колхозтарга болгаш совхозтарга мал чөмнериниң белектелиң чорудар дугайында чарыштар болгон. Төп Комитетинде 1954 чылда колхозтарга болгаш совхозтарга мал чөмнериниң белектелиң чорудар дугайында чарыштар болгон.

а) селоска хереглээр кукурузаның, тарымал тооруктун, база корнеплодтарның, баха болгаш өске-даа мал чөмү культураларының бүгү тарылга шөлүңгедеринде бедик дүжүттөргө алып төлөөдө, бо культу-раларының ажалгазын өй-шаанда, ыяк чорударын органиастаар. Силос культуралары-биле чергелеш-тир черлик өст-сигенериниң силосаарын калбаа-биле ажылгаар;

1. Областарның, крайларның болгаш республика-ларның партия, совет органнарынга, ССРЭ-ниң Кө-дээ ажил-агый министерствозунга болгаш ССРЭ-ниң Совхозтар министрствозунга хүлээдири болза: а) сизен кезер черлеринң болгаш тараан өст-сигенериниң бүгү шөлүңгеге сизен кезилдизин бүр-нү-биле болгаш өй-шаанда чорудар төлөөдө, МТС-терге, совхозтарга болгаш колхозтарга сизен ажаар машиналарның септелгезин өй-шаанда доозарын, оларын сизен ажаалдазынга бүрүн долзуу-биле ажылгаарын болгаш сизен ажаалдазынның агрегат бүрүзү бүдүрер ажилдың ээлчег нормаларын күү-сеткен турарын хандырар.

б) сизен ажаалдазынга болдунар-ла шаа-биле хөй саныг колхозчуларның, совхозтар ажилчына-рының киржилгезин чедип алыр, мал чөмнерин беле-леткээрине колхозчуларның, МТС-тер болгаш сов-хозтар ажилдакчыларының материалдыг сонургу-ларының хемчеглерин ажылгаар чорукту хандырар. Эржежок чугула апарганда сизен ажаалдазынга күш-ажылы кылтып шыдаар көдээ чоңну, а ол ыш-каш хоорайларның болгаш ажилчың суурларынң чоңун күрүнө организацияларының ажилдарынга каража болдурбайн кириштирер. Мал чөмнерин белекээрине кириштирген чоңун төлөвирин ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинң 1953 чылдың июнь 19-тагы № 8299 айтышкынын ёзуугаар чору-дар;

Колхозчу малчыларның чедишкини

Чөөн-Хемчик районда «Ок-тябрьның 30 чылы» колхоз хоюнун кыргызлазын турлаглар аайы-биле үш кезек черде эгелзэн, мында МТС-тиң 10 хачылыг агрегаты база ажил-лап турар. Баштайгы хүнде агрегат 275 хойну кыргазып. Хөй кыргызының талазы-биле фермада күш-ажылды эки органи-астаан, чамдыктары дүктү курга-дып, савапал турунда өскөлери белекел черлеринде дужаап турар. Өлзей, Бичини-уруг, Санчай, Нонзат ышкаш хүнде 15 хой кыргыз нор-мазын 23 чедир күүседир турар мер-гезилдиглер хөй. Колхозтун чылгы болгаш ишек маллары бөдүктөр аайы-биле ай-лагже үнүп эгелей берген. Хөй кыр-гызлазын ийи—үш хүннерде доос-каш, шээр малды органиастыг се-миртилгезе база шилчидер. Бо тала-зы-биле ажилчы план чогаатыган, зооветеринария ажилдакчылары, агитаторлар чайлагларже үнеринге база белектелиң турар.

Улуг-Хем районда «Партияның XIX съездине» көдээ ажил-агый ор-телинде шээр малдың массалыг аал-дашыкны эгелзэн. Оолдаза чогуур 1604 баш шээр малдан 1430 хой 1445 хураганнары оолдаан, оларын чидирит чокка кам-галап алган. Колхозтун хойжулары эштер: Са-рытбай 320 хойдан 322, Тойбу 232 хойдан 240 хураганнары менди до-руктурчуп турарлар.

„Улустар аразыңа тайбыңны быжыглаабы дээш“ делегейниң Сталинчы шаңнаалдарының талазы-биле комитетте ДЕЛЕГЕЙНИНҢ СТАЛИНЧЫ ШАҢНАЛЫН СОВЕТ ХӨЙ-НИИТИ АЖЫЛДАКЧЫ Н. В. ПОПОВАГА ТЫВЫСКАНЫ

Бо чылдың июнь 3-те Кремльдин Сьердлов залыңа совет хөй-ниити-нин хөй саныг төлээлекчилери олуржуп турда, «Улустар аразыңа тайбыңны быжыглаабы дээш» деле-гейниң Сталинчы шаңналын хөй-ниитиниң кескү ажилдакчызы, ВЦСПС-тиң секретары, совет херэ-эженнеринң Антифашисттик комитет-тин даргазы Н. В. Поповага тывыс-кан.

Тайбың камгалалының Совет ко-митетиниң, совет херээженнеринң Антифашисттик комитетиниң кежи-гүнени, профэвилелдериниң, найы-салдың херээженнер активиниң тө-лээлекчилери лауреатка байыр че-дирери-биле чедип келгенер. Тай-бының Бүгү-делегей чөвүлелинң чоокта чаа Берлинге болуп эрткен сессиязының Кыдаттан, Индиядан, Бирмадан, Кореядан, Вьетнамнан, Демократтыг Республиказындаан, Ташландыдан, Каваададан, Цейлондан келген, ам ССРЭ-де аалдап келген киржикчилери база ол залга турган. Совет херээженнеринң Антифаши-стик комитетиниң чалаанын ёзуугаар Совет Эвилелинде аалдап келген француз херээженнеринң төлээлери олуршканын аразыңа турган.

Делегейниң Сталинчы шаңналы-ның лауреады Н. В. Попова, херэ-эженнеринң демократтыг Бүгү-делегей федерациязының даргазы Эже-ни Коттон, Комитеттин даргазы ака-демик Д. В. Скобелыңын, тайбың камгалалының Кыдат комитетиниң даргазы Го Мо-жо, тайбың камга-лалының Совет комитетиниң даргазы Н. С. Тихонов залга кестүп келирге чылганнар үргүлчүлдегиди адыш чакашканын-биле уткааннар. Академик Д. В. Скобелыңын даш-тыкы аалчыларга хамаарыштыр оларның иүүрүнде Азияның, Евро-паның болгаш Американың тайбын-ны камгалаар, хамаарышпас чорук болгаш демократия дээш демисежин турар улустарының чоруктарыңа байыр чедирген. Делегейниң Сталинчы шаңналын Н. В. Попова-га тыпыс дугайында Комитеттин 1953 чылдың декабрь 12-деги док-таалын номчаван соонда академик Скобелыңын допчу чугаазыңа тай-бының камгалаары дээш демисел-дин херээнге лауреаттың ачы-хавыя-зын тодаргайлап чугаалаан. Ол олуршканы динимтиг, үр адыш чакшап турда, Н. В. Поповага деле-гейниң Сталинчы шаңналының лау-реадының дипломун болгаш алдын медалын тывыскан.

Тайбың камгалалының Совет ко-митетиниң даргазы Н. С. Тихонов, ВЦСПС-тиң секретары К. С. Куз-нецова, совет херээженнеринң Анти-фашисттик комитетинң президиуму-нүг кежигүңү Т. М. Зуева, «Трех-горная мануфактура» комбинады-ның эң хоочун ажилчыны А. П. Жа-рова лауреатка изиг байыр чидирген-нер. Кыдаттың залда олуржуп турар төлээлериң мурнундан херээжен-неринң Бүгү-кыдат федерациязының төлээлекчизи, Тайбының Бүгү-де-легей Чөвүлелинң кежигүңү Л. Пуэй чүве чугаалаан. Кыдат Улус Республиканың херээженнеринден ол совет херээженнерге байыр че-дирген. Херээженнеринң Бүгү-делегей де-мократтыг федерациязының дарга-зы Эжеңни Коттон чүве чугаалаан. «Бөгүн Нина Поповага тыпыс тур-дар делегейниң Сталинчы шаңналы болза, чүгүле совет херээженнеринң эвес, харын тайбының улуг херээн-ге бараан болуп турар бүгү делегей-нин херээженнериниң чүрөктеринге чоргаланышкынын болгаш өөр-үшкүнү долдуруп турар—деп ээр-

гей Чөвүлелинң секретары Изабел-ла Блюмге тывысканыңа аажок өөрүп турар бис». Дээрги Коттон бодунуң чугаазы-ның түнелинде, совет херээженнер-инң улустар аразыңа найырады хөжүдөрүңге утланган күжениши-киннерин өске чурттарың херээжен-нери канчаар бедиле үнелеп тур-арының дугайын чугаалаан. Делегейниң Сталинчы шаңналы-ның лауреады Н. В. Попова хары чууга кылган.

«Эргим эштер болгаш өнкүктөр! Делегейниң Сталинчы шаңналын менээ тывысканы-биле холбаштыр мээң бодап турарым сеткил-сагыш-ты сөстөр-биле илередири берге-дир. Ол дээрге, бүгү делегейге тайбың камгалаарының херээнге совет улустун, совет херээженнерини ки-рип турар кайгамчык улуг күже-нишкиннерин хүлээп көргөни дээр-зин экизи-биле билип тур мен, ың-чангаш ол шаңналың хүлээп алыр деп алдар менээ онзашканыңа ханызы-биле өөрүп, аас-кежиң деп билип тур мен. Бистин хунеривисте бүгү кижи герелгетен тайбының салым-чолу дээш улуг дүвүрээзиниң байдалда чурттап турар. Бүгү делегейге тай-бының быжыглаар, чаа хан төгүшү-күнүнүң айылын чайладыр дээш Совет Эвилелинде болгаш улус де-мократиязының чурттарында бүгү чүлдетер кылдыңып турда, империа-листер лагериниң чурттарында агрес-сич бөлүктөр делегейниң чаа дайы-ныңа калчаалыг белектелиң чорудуп, шериг дембээрешинин болгаш улус-тар аразыңа көөр хөөн чок чорукту өөскүдүп турар. Тайбының дайышыңы боттары-

ның чурттарының чоңун мегелели-лаан, боттарың агрессивци дашты-кы политиказын билдинмес болдура-рын болгаш оң-биле кады Совет куруениң даштыкы политиказыңды тайбынга ынактылдыг ёзуулук шы-нар байдалын хажыдарын оралда-жып турарлар. Ыңчала-даа, япыз-бүрү чурттарда он-он миллион бө-дүүн кижилер Совет Эвилели тай-бының камгалаары дээш, улустар аразыңды дүшкүрүлүг чоруну кош-кадыр дээш чайгылыш чок шыны-биле демисежин турар деп чүвени улам-на медресеп билип турар.

Бистин бүгү улuzuвус улам эки чурттазын, ажилчың, тараачын, ин-теллигент бүрүзүнү аал-оранынга бүгү-ле чүве бурун чедишкен турзув дээш совет кижилер хол салбайн ажилдап турар. Бодумунуң хөй-ниитичи ажил-чо-рудулгамның агын-биле өске чурт-тарың төлээлекчилери-биле болган-чок-ла учуртадып, ылаңгыя капита-листик чурттадып чурттап турар ың-ды кижилериниң талазында хөй-хөй айтырыларың дыңаап турар мен.

Колхозтарда тудуг ажылы — чугула сорулга

Эки ажылдыг тудуг бригадазы

Сут-Хөл районуң Алдан-Мадыр-да Калинин аттыг көдээ ажил-агый артели районда анык колхозтарнын бирээзи. Ооң төвүн сайырадыр, колхозчулары чыгыс-аай хевирлиг чыгы, чырык чурттатла бажыңары-биле хандылар сорулга тудуг бригадазынын мурнунга салдырган.

Тудуг бригадазы (бригадир эш Соржак Бады-Нара) ол сорулганы эки күүседип турар. Бригадада ыжыглатынган кижилерниң күжү оларнын мергежилиниң аайы-биле тус-тус ажалдарда 4 бөлүк кылдыр таарыштыр тургустунган. Тудугда нитизи-биле 70 кижидоктаамал ажылдап турар.

Тудугчулар күш-ажылдын чурумун сагып, ажылга организастиң киржиң, социалистиң чарышка алган хүлээлгелерин чедишкенин боттандырып турарлар. Бригада бо чылын план өзүгээр чурттатланың 25 бажыңарын тудар ужурул. Ам 21 бажыңын ханазын тударын дооскан, 2 бажыңын ажалгалла шуут кирген. Оон ынай малчынар кыштагларына чурттатланың 2 бажыңарын туткан.

Эш Мадыр-оолдуң удуртканы 8 кижидоктаамал тараа шыгжаар складтын тудуун кыска хуусаада дооскан болгаш кышылаан. Эш К.

Баян-оолга баштаган тудугчулар баштаган өскө бир бөлүгү тудуг уда-вас доозар болгаш колхоз төвүнде магазин бажыңнын ханазынын тудуун дооскалар.

Тудугчуларнын эш Ортоа-оолга баштаган өскө бир бөлүгү тудуг ыжың Ара-Арга деп черде белеткеп турар. Ында 8 кижиде 29 айтты, 3 терени быжыгала. Тудугчулар 1750 чудуктарын тайгада кезип белеткээр. 250 чудуктарын машина оруунче сөөртүп алган. Далтижилер база-ла организастиң ажалдап турар. Оларнын кыска хуусаада дилген манзылары 450 айттыр. Эштер М. Араптаң, М. Хороя олар хүн нормазын 150—175 хуу чедир күүседип келгенер. Тудугчулар эштер О. Мадыр-оол, О. Шалдан-оол, саман кылыкчылары эштер М. Узун-маа, О. Мандаш база-ла шалыпчы ажалдап турарлар.

Ооң-биле чергелештир колхозтун баштаар черинин (даргазы Плотников) ажалында четпестерни демдегээр чугула. Чүл дээрге тудуг бригадазына быжыгалаан автомашинаны өзү-бүрү чылдаганын-биле колхоз бөдүрүлгезинге ажалгаллапмай турар.

Д. СЮРИОН-ООЛ.

Хожудаашкындан уштунгаш, планы күүседир

Чонюк материалдыг болгаш культурул денчелин беддеринин чугула чүдүл болуп тудуг ажылы Барың-Хемчик районуң колхозтарында кошкоа чоруп турар. Райондун колхозтары тудуг шөлдеринче тудуг материалдарынын сөөртүлгезин 16,4 хуу, планда көрдүнген чурттатла бажыңарын 6,4 хуу күүсеткен.

Районуң колхозтарында байдал хожудаашкында. «Тилелге» колхоз тудуг ажылын кошкатканында бо чылын тутса чогуур 27 чурттатла бажыңарында чыгысты-даа туттаан. Колхозта мал кажааларынын, бөдүрүлгө болгаш культура-амыдыралдыг тудуулары шуут туттунмай турар. Ворошилов аттыг колхозтун баштаар чери тудуг ажылын чугулага көрбейн турар. Планада көрдүнген 30 чурттатла бажыңарында чүгле 1 бажыңын тудуп турар. Ол колхозта колхозчуларыны 90 хире хуузу өлгерде чурттап турар хирезинде-ле тудуг ажылын чугулага көрбейн турарын шын эвес. «Совет Тываның 5 чылы» колхозта тудуг цыжынын сөөртүлгези база-ла багай чоруп турар.

Колхозтарнын баштаар черлери болгаш партия эге организацялары тудуг бригадаларына күш-ажылды четпес организастандырган, тудугчуларнын ортузуна политмассалыг ажалдары кошкатканында, социалистиң чарышты болгаш организацяны ажалдарын суларатканында тудуг ажылы багай чоруп турар. Кылынган тудугларнын сонгазын, шалазын будуваан, бажыңарны чугайлаваан, оларнын кладовкалары, крышалары болгаш херимнери кылдырмаан.

С. АЛЕЕТ.

Тудуг ажылына удуртулганы күштелдирер

Коммунистг партия болгаш Совет чазак Тываның колхозчу тараачынарнын сууржуң амьдыралже дүрген шилчидер дээр бүгү-ле материал-техниктиг болгаш акша-хөргөңиниң яныз-бүрү дузаламчыларын үргүлү берип турар. Ооң тодаргай херечизи болса, сөөлгү үш чылдарын дүргүзүндә Совет чазак тудуг-сууржулга ажылын сайыратсын дээр 6,4 миллион узуу хуусаалыг, 4,5 миллион эгитпес чээлинерин болгаш бирги чергениң бедик бөдүрүкчүлүг техник-калары колхозтарга бергени болур. Чүглә 1954 чылда безин 100.000 кубометр тудуг ыжын колхозтар хуула ажалгаларын чөпшээрээр.

Тудуг ажылын талазы-биле боттарының бар курлавырларын болгаш материал техниканы, акша-хөргөңини чөп ажаллап турар мурнакчы колхозтар бистиди областа бар. Чижээ, Барың-Хемчикте «Большевик», Бай-Тайгада «Мурнакчы», Чөөн-Хемчикте «Октябрь 30 чылы» Чаа-Хөлде Сталин аттыг, Улуг-Хемде Киров аттыг көдээ ажил-агый артели тудуг планын чедишкенин күүседип турарлар.

Чамдык колхозтарда тудуг ажылын талазы-биле чедишкенин бар-даа болза, нити колхозтарда тудуг ажылы чегенчип четпес чоруп турар. Тудуг планын чогуур өйдүлө күүседирде тудугга хереглээр тудуг материалдарын кышкы үеде белеткээр талазы-биле районнар, колхозтар тендин четпес ажалдааннар. Тудугга хереглээр ыштарын белеткели чүглә 67,8 хуу, а ыңчаарга оларны тудуг шөлдеринде сөөртүп чедиргени чүглә 24,2 хуу күүсетингенин чугаалаарга-ла тудуг дээр бистиди демиселвистиң чези көстү бээр. Тудуг ыжын белеткээриниң пар-

Колхозтарда тудуг ажылына багай болуп турарынын бир чылдаганы—саман, чугай, туйбу бөдүрүлгелери колхозтарда калбарбайн турарында.

Колхозтар тудуунун килдизиниң эргелекчизи эш Иконниковтун шимченгир эвес, багай ажалдап турарында тудугтун темпини кошкап, ооң шыныры куду болуп турар. Эш Иконников колхозчу тудугчуларга техниктиг болгаш практиктиг дузаламчы шоолуг чедирбейн турар. СЭКП райком болгаш райүүксом тудуг дугайында шиптирлерин үргүлү үндүрүп турса-да, ооң күүселдезин хынаваан, тудуг ажылын ала-чаягаарлаашкынга кирген.

Сууржуң чурттатлаже шилчээр чамдык колхозчулар чурттаарына таарыштырган эки бажыңарлыг-даа болза, оларнын иштин бажыңарын культурул дериг-херекселдерин— стол, сандай, демир орун-биле дери-вээр, чүглә өгүнү дериг-херекселдерин ол хевээр бажыңче шилчидип алган болуп турар. Өлгерден бажыңарже кирип турар колхозчуларга бажыңны иштини дериг-херекселдин хандырып, садыглаар талазы-биле Барың-Хемчик райпозу болгаш ында улутлур комбината багай ажалдап турар.

Планада көрдүнген тудугларны график өзүгээр күүседир дээр тудуг ажылыче колхозчуларын эвиледдери район организацяларынын болгаш колхозтар баштаар черлеринин чугула сорулгазы болур.

С. АЛЕЕТ.

Кичээнгейнин төвүнге тургузар хүлээлгелерни амыдыралга холбаштырар

Биң-Хем район бо чылдын социалистиң чарыжына тудуг талазы-биле мындыг хүлээлгелерин алган турган: чурттатланың 63 бажыңарын, бөдүрүлгө болгаш культура-амыдыралдыг 18 тудугларын, нитизи-биле беш муң хире малга 20 кажаалар кылдыр. Колхоз тудуунун талазы-биле бо чугула болгаш харысгалгы сорулганы боттут удуртур болза, район ону чүглә долдур эвес, харын ажыр күүседип болур аргалы.

Колхозтарнын тудуг бригадаларынын эргезинде 7 пилорамалар, 14 автомашиналар болгаш 3 автокөжүлдөр болар. Ол ышка райондун колхоз тудугларына чүглә бо чылын безин 5600 ажит кубометр ыяшты халас ажалгаларын күрүнеден чөпшээрээр.

Мындыг таарымчалыг байдалдар турбуже районда тудуг ажылы чүгө хожудап турары? Ооң чылдаганын чүглә удуртулганың кошкоа-биле тайылбырлар апар. «Кызыл тараачы» база Ленин аттыг колхозтардан өскө, тудуг ыжын четчелеп алган колхоз чок. Кочетов аттыг колхоз (даргазы Гордеев) 1675 ыштан белеткени чүглә 900, а бо чылын 10 чурттатла бажыңарын, малга 4 кажаалар тудар планында мынчага чедир чангызын-даа кылбаан. «Искрада» тудуг бригадазы шуут чок, «Тилелге», «Кызыл сылдыс» колхозтарда байдал оон бээр-ла дээр-белев.

Хүлээлгени алыр, доктаал, шиптирни үндүрери ажил-херектиң боттанганы ол эвес-ле болгай. Ооң күүселдези дээр демисежир, социалистиң чарышты дригт удуртулга-биле хандырыр чугула.

«Сталинчы» солундан.

ТУДУГА ЧӨӨЛИНИ ЧӨП АЖЫГЛААР

Улуг-Хем районуң колхозтарына чүглә бо чылын безин чурттатла бажыңары тударына 100 муң, мал кажаалары кылырына 318 муң, электри станциялары болгаш өскө-даа тудугларга 224 муң рубльдин узун хуусаалыг чээлизи берген. Ол ышка районуң колхозтары автомашина, локомобиль болгаш өскө-даа чугула деригелерин хөйү-биле ап турар. Эрткен чылын тудугга 12 муң кубометр, а бо чылын 9 муң ажит кубометр ыяшты халаска ажалгаларын чөпшээрээр.

Унелет четпес бо улуг дузаламчынын чөп ажалгаларына хемчеглер районда дыка четпес боттангып турар. Маана 14,5 муң кубометр тудуг ыжының чүглә 40 хире хуузу белеткел алган. 140 чурттатла бажыңарында 12, малга 38 кажаалардан чүглә 4 кылдынган чорук херечи болур. Бо талазы-биле районуң колхозтар тудуунун килдизи (эргелекчизи Сорочкин) багай ажалдап турар. Ажылдын кашыгы стилинден дарын чайлап, удуртулганы күштелдирери чугула.

«Кызыл тук» солундан.

«Коммунистиче орук» колхозтун төвү Чөөн-Хемчик районда көрүштүг суурларнын бирээни кылдыр улам-на калбарып турар. Ол колхоз тудуг планын чыл санында чедишкенин күүседип келген. Тудугтун доктаамал бригадазында күш-ажылдык организастиң эки тургустунган. Социалистиң чарышка алган хүлээлгелерин шевертин күүселдези дээр тудугчулар күженишкенин ажалдап турар.

Тайгада белеткенин 2 муң ажит тудуг ыжыңдан 2 муң хирени, 5 муң манзыдан 4300 ажитын колхоз төвүнде эккеп алган. Бо ажилдарда 15 аит, 1 автомашиналар 10 кижидоктаамал турар. Ынчаарга тудуг участрогуда 26 бызаңчылар бар, олар чыл эгезинден бээр турлагларда 5, а суурда 6 чурттатла бажыңарын доозуп дугаарган. Ол ышка колхозтун сүт-бараан фермазынын бажыңынын тудуу, дерилгези көрүштүг кылдынган.

Ажылы шак ындыг дуржулгалыг бригадаларнын үлгерин калбаргы талазы-биле районуң колхозтар тудуунун килдизи (эргелекчизи Таржаа) кандыг-даа хемчег албайн турары шын эвес. «Искра» колхозтун бригадазында 60 кижидоктаамалып турар, а ажилга чүглә 15—20 кижидоктаамалып турар. Кара-Сугун тайгазында кыжын белеткенин 4500 тудуг ыжыңдан чүглә 200 чудуктарын эккеп алган. Колхоз бо чылын 20 чурттатла бажыңарын, малга 4 кажаалар кылдыр планын, а эгелзөөн тудуг мынчага чедир чангыс-даа чок.

«Ленинчи орук» солундан.

ТУДУГНУҢ АЖЫЛЫН БОТТУГ УДУРТУР

Тес-Хем районда Калинин аттыг база Ленин аттыг колхозтарнын күжү демей, тудуг материалы белеткээрине демисежир база-ла улуг ылгашпас. Ол хирезинде тудуг талазы-биле ажил-херектиң амгы байдалы шуут-ла өскө болуп турар.

Калинин аттыг колхоз бо чылдын тудуунга четчир ийи муң кубометр ыяшты белеткеп алган, эш Адьяага баштаган тудуг бригадазы эрткен чылын шала кылган 4 чурттатла бажыңарын доозуп, шуптузун кышылаан. Ам тудуп турары 4 чурттатла бажыңары болгаш 1 ясли бажыңы удавас ажалгалга кирер.

Тудугга ыяш белеткээриниң кышкы таарымчалыг үезин Ленин аттыг колхоз ажаллап шылаваан, ооң белеткел алган ыяш херегелеринин чүглә 10 хуузу болуп турар. Чылдын баштайгы чарты эрткиже кылып алган тудуг чангыс-даа чок. Чонун культурулг амыдыралына холбошкан колхоз тудуун ыңчаар удуртуп болбас.

«Бурунгаар» солундан.

тия, совет болгаш көдээ ажил-агый органнын кичээнгейнин төвүнге турар ужурул. Ындыг турбуже тудуг-сууржулга ажылын түр үениң кампанызы ийги чергениң ажалды кылдыр көөрү шын эвес практикадан удурткучу бүрүзү чайлаар херек. Ындыг чачылардан болгаш хөөнерден Барың-Хемчик, Танды, Каа-Хем, Биң-Хем, Улуг-Хем, Кызыл, Тес-Хем, Өвүр Районнарнын удурткучулары ам-даа уштуунп шылавааннар. Ооң уламында ол районнарда тудуг планы чылдын-на күүсетимейн турары анаа-ла таварылга эвес дээрзин айтса чогуур. Ол районнарда доктаамал тудуг бригадаларын организастанп тургусаан, оларга тырттар күштү, чексек-херекселдерин быжыгалаан. Тудуг бригадаларында бугу колхозчулар чүглә чүглә 10—14 хуузу ажалдап турар.

Тудуг бригадаларынын кижигүнерин кайы хамаан чокка өскө ажалдарже октаар чоруктар колхозтар ботшаар черлеринде чачыл апарган. Тес-Хем, Барың-Хемчик, Чаа-Хөл, Кызыл, Каа-Хем районнарнын удурткучулары чакы тарылга кампанызы эгелзөө соонда колхозтарда тудуг ажылын шуут соксаткан турган чүүлдер бар. Эрзиниң «Чаа орук», Тес-Хеминде Сталин аттыг, Кызыл районуң «ТАРН XII Улуг хуралы» колхозтары тудуг шөлүнде чангыс-даа кубометр тудуг ыяшты белеткээр турда, ол районнарнын чарышкы комитеттери, ажилчы чоннарнын күжүсүки комитеттери шиптирлик хемчеглер албайн, ол ажалды ала-чаягаарлаашкында кирген.

Колхоз бөдүрүлгезин бүгү талалыг хөгжүдер херекке МТС-тер шиптирлик күш болур. Бистин областыг машина-трактор станциялары колхозтарда тудуг ажылына четпес киржиң, чамдык МТС-тер техниканы четпес ажаллап турары-биле тудуг ажылына киржиң хамаан чок, чер

ажылын безин чогуур негелде өзүгээр күүсетпейн турар. МТС-терниң удурткучулары тудуг-сууржулга ажылынче угландырар талазы-биле областкы көдээ ажил-агый эргелеги, ооң начальничесин эштер Тадар-оол, Зайцев, Ушаков олар болуп чогуур хемчеглерин албайн турарлар. Нитизин мал ажылын хөгжүдерде, ооң продуктулун беддерде эрегей удуртулгандан уштуунп, малды четчир санын чедир-биле болгаш эки шынарлыг кажаалар-биле хандылар талазы-биле МТС, колхоз бүрүзүгө боттут дузаны чедирери чугула деп чүвени үстүндө көдээ ажил-агый эргелегинин удурткучулары херекке албайн турарлар.

СЭКП райкомнары болгаш райүүксомнар районнарда тудуг килдизинин ажалдакчыларына боттут дузаламчыны чедирериңин улугу, харын оларны өскө ажалдарга киррип, ол килдистерни үр үеде ажалдакчы чок ээн тургузуп турган чүүлдер бар.

Тудуг бригадаларынын составын бүгү колхозтарга четпелер тургузары-биле чергелештир СЭКП райкомнары, колхозтарнын партия эге организацялары тудугчулар ортузуна партиязы-организастиг болгаш политмассалыг ажалдарын күштелдирип, лекция, беседа, солун, сеткүүл номчулгаларын чорудар.

Райүүксомнар, оларнын чанында тудуг килдистерин ажалдакчылары, МТС-терин удурткучулары колхозтарда тудуг ажалдарына техниктиг болгаш практиктиг дузаламчыларын доктаамал көргүзери, 1954 чылда колхозтарда тудуг планын эки шынарлыг ажыр күүседери дээр МТС, колхоз бүрүзү техниканы болгаш боттарында бар-ла курлавырларын бүрүн ажалгалары чугула.

Т. ТАЛАНЧИК.

„Улустар аразыңа тайбыңны быжыглаары дээр“

делегейнин Сталинчы шаңналдарынын талазы-биле комитетте

Делегейин Сталинчы шаңналын совет хөй-ниити ажилдакчы Н. В. Поповага тывысканы

(Төңүзү. Эгези I-ги арында).

Айтырып-даа болгаш чедир бил-бейн-даа турар: чаагай амыдыралдыг совет аныктар болгаш кижилер ажил чокталышкыны чок турда, чаагайдыр туттунган хоорай-ларын катташ, кур черлерин шилчедип алырыңче чүгө эки тура-биле чоруп турар чүвек; совет кижилер дайыннын чогулаңын чурттап эрткеш, атомнуг болгаш водородтук бомбаның үе-шаанда чурттап тургаш оптимистер болуп артып беле келдиг келер үе бөзүрөл-биле со-рук киргенин чүңүң-биле тайылбыр-лаарың; совет херээженнер чедимс деп чүвени көрбейн тургаш, чүгө ажилдарын күзеп турар чүвек; совет чуртта кырганнар биле аныктарнын аразында чүгө чөрүл-дээ чок чүвек; Совет чазак биле Коммунистг партия улустун шинтине ыңдыг улуг алдар-сугарылы болуп турарын чүңүң-биле тайылбыр-лаарың!

Ындыг болгаш черле ол хевирлиг айтырылгала допчузу-биле мынчаар харыскап болур: Совет күрүнеде эрге-чагыргада улус боду туруп турар. Совет нитилелдин кеңиң бүрүзү чурттуң нити чедишкенинин сонуурган турар. Ол бүгү улустун аас-кежиңин болгаш чаагай амыдыралың дугайында, бодунуң чурттуң национал байлакшылын көвүдедириң дугайында сагыш салып турар, чурттуң байлакшылын өзүдөзи-биле чергелештир ооң бодунуң хууда чаагай чоруга база чыгылыш чокка өзүп турар деп чүвени ол билер. Совет амыдыралдыг хевир-иңдыг, кижини кижидоктаамал чорук чок, ядылар болгаш байлар чок, кижидоктаамал бодунуң арга-мергежилдерин-биле ажалдап болгаш күш-ажылын барындаап ап турар, кижидоктаамал бодунуң шылаар шаа-биле ажалдап, бодунуң херегелдерин улам долдузу-биле хандырттарар шак ыңдыг элбекшидиг коммунистг нитилелди тургузарыңа чүгүң турар бистиди чүрүвүзү ыңдыг.

Совет херээженнер бүгү совет улус-биле бир демей коммунистг нитилелдин идепкейлиг кижикчилери, улустун аас-кежиң дээр демиселчип болуп турарлар. Совет херээженнер тайбыңче боттарының сагыш-сеткилинден чүгүң турарлар. Дайын деп чүл дээрзин олар билерлер, делегейин ийги дайынын чылдарында эң аар шылгалдалары олар эрткенер. Боттарының кызымаккай күш ажылы-биле, боттарының мадырлыг чоругу-биле олар агрессорларны чыла шаварының херээнге, гитлеризмге кулдандарынын аймылында кижидоктаамал камгалап алырың херээнге улуг салышкыны киргенер. Дайзынын чыла шапканынын соонда олар бүгү совет улус-биле кады кандыг-даа бергелерин алып тиилеп турган, дайынын аар уруктарын узуткаары дээр демисежип турганнар. Амгы үеде олар бүгү совет кижилер улам эки чурттагынар дээр хол сула салбай ажалдап турарлар.

Совет херээженнер даштыкы чурттарың херээженнери-биле боттарының найыралдыг харылзааларын мога чокка быжыгалап турар. Даштыкы чурттарың херээженнериниң төлөөлери Совет Эвилелгени чыл бүрүде он-ону-биле кээп турар. Совет амыдыралдыг тайышкы, олар бистиди чуртувустун дугайында, бистиди удзувустун дугайында, бистиди тайбыңга ыңдыкшыдыктың дугайында шыныг чорукту билеп ап, бо талазы-биле боттарының демиселгиче чаа-чаа күштерин немен ап турарлар.

Тайбыңнын херээ дээр, бүгү чурттарың херээженнериниң болгаш бичи уругуларының аас-кежиңин, өөрүшкүзүнүң херээ дээр совет херээженнер бүгү-делегей херээженнериниң демократтыг шимчээшкенин идепкейлиг киржиң турарлар. Ол шимчээшкениң бажында херээженнериң демократтыг Бүгү-делегей федерациязы чоруп орап, ол делегейин 66 чурттарында 140 миллион херээженнерни каттыштырып турар.

Бодунуң туруп келген бүгү үезин дүргүзүндә Федерация херээженнерин эргелерин камгалаары дээр туржуп, херээженнерин ылгай көрүңгө болгаш кулданарыңа удур хөй-ниитиниң санал-оналын мобилизастанп келген, херээженнериниң ден эргелик болуп чоруунуң айтырылганы Каттышкан Национал Организацясынын мурнунга тургузуп, эр кижилер-биле бир демей эргелерин херээженнерге хооблу өзүгээр болгаш херек кырында бээрни чактардан немен келген.

Федерациянын инциативазын өзүгээр Копенгагенге чымдыгар херээженнерин Бүгү-делегей конгресс херээженнерин эргелериниң декларациязы деп чугула документини үн-

дүрген, ол болза, херээженнериң эр кижилер-биле дээр эрге чок чоруп бар турар бүгү чурттарга ажилдыг про-граммазы аларган. Федерация болгаш ооң национал организацялары тайбыңны херээ идепкейлиг кайгалап, эң-не яныз-бүрү социал бөлүктерден үнген он-он миллион херээженнери тайбың дээр демиселче кийгырып болгаш хандыдып кирип турар. Херээженнер кижидоктаамал терениң чарты кезин болуп турар, бодушкунуңуң бөвүн болгаш даарта канчаар хөгжүрү олардан хамааржыр дээрин билдингир.

Херээженнериң демократтыг Бүгү-делегей федерациязынын мурнуку одурууларында совет херээженнер, Кыдат Улус Республиканын, улус-демократтыг өскө-даа чурттарың херээженнери чоруп оралар. Федерациянын хүрээлендиг капиталистиг болгаш колония чурттарың миллион-миллион херээженнери демисежип турарлар. Аар-берге байдалдарда, кадыг хемчеглерниң болгаш иштеп сүрүшкүнеринин байдалында олар тайбың дээр, боттарының эргелери дээр, боттарының бичи уругуларының амыдыралы дээр кызымаккай демисежип турарлар.

Херээженнериң демократтыг шимчээшкениң сугарлыг ажалдакчыларын аттары бүгү делегейге билдингир. Ынчаарга херээженнерин демократтыг Бүгү-делегей федерациязынын даргазы, Тайбыңны Бүгү-делегей Чөвүлелиниң оралакчы даргазы, тайбыңны Сталинчы шаңналынын лауреады дээр Эжени Коттоннуң ады херээженнерин чүгө херээженнериниң-даа эвес, харын бүгү улустун калбак массаларына эң-не сугарган болгаш ынакшылдыг ат аларган.

Хөй-ниитиниң сугарлыг ажалдакчылары—Сун Цзин-ли, Пак Ден Ай, Моника Фелтон, Андреа Андреен, Элиза Франко, Анна Зегерс, Изабелла Блюм оларга тайбыңны Сталинчы шаңналдарын тывысканы болза, тайбың дээр, депшиле дээр демиселче херээженнерин улуг ролун үнелеп көргөңиниң дугайын, хөй-ниитиниң чугула күжү боду берген херээженнерини демократтыг Бүгү-делегей федерациязынын канчаар-даа аажок улуг алдар-хундүзүңуң дугайын херечилеп турар.

Эштер болгаш өңүктөр! Бүгү делегейин улустарының күженишкенин түңгөлөрүн берген: улустар аразының дүшкүрүлү чоруунуң элзез кошкоашканынын тодаргай демдектерин көрүп турардыр бис. Тайбыңны күштери хүн-бүрү өзүп болгаш быжыгып турар. Тайбың камгалаалың шимчээшкенин чоңуң бүгү кезектерин, нация бүрүзүнүң депшилгели бүгү организацяларын болгаш эң эки күштерин хаара тудуп турар.

Тайбыңны камгалаалында тайбыңның демократияны болгаш социализмниң улуг лагери туруп турар. Амгы үеде социализмниң тугунуң адаанда 800 миллион кижидоктаамал төрелгениң үштүң бир кезин чурт-тап турар. Ол—улуг, күчүлү күш. Капиталистиг болгаш колония чурттарың улустары демократтыг лагериниң чурттарының улустары-биле чангыс деминг демисежип турарлар. Бүгү чурттарың чоңуң канчаар-даа аажок хөй кезин тайбың күзеп, дайынын көөр чок болуп турар.

Менээ төөгүлүг болган бүрүн чаа болгаш эрги делегейин хосталгага ынакшылдыг улустарың тайбыңны камгалаары дээр, улустар аразыңды дүшкүрүлү чоруун кошкадары дээр, чаа дайынын кыпсыкчыларын ойтур шаваары дээр демиселче чедишкенин болурун күзээр-дир мен.

Ынчаарга Коммунистг партияны долгандыр каттышкан совет кижилер—бис, Маркс—Энгельс—Ленин—Сталинны улуг өөөдинин уд

АКШ-тын Кыдатта агрессия планнарының буурап дүшкени

Ыраки Чөөн-чүкте болгаш эң ылаңгы Кыдатта америк политика-нык алыс утказын болгаш сорулга-зын сойгалап илереди туурал кыдат төөгүчү Лю Да-няньның «Кыдатта америк агрессиянын төөгүзү» деп номун даштыкы литературанын ном үндүрөр чери парлап үндүргөн.

Америк экспансионист бөлүктөрүнүн Кыдатка хамаарышкан агрессия планнары чүс ажыг чылдар төөгүлүг. Төгүлүң документтерин болгаш материалдарын шынчилеп тургаш, Лю Да-нянь бодунуң номунда эрткен чүс чылдың 40 чылдарында эгелээш Кыдатка америк экспансиянын хөгжүлдөзү канчаар чоруп келгенин көргүзүп турар.

1839—1842 чылдарның дайынын соонда Англия Кыдатка кулаан-ныкы дең эвес керэни дөгээ. АКШ-тын чааа бодунга база шак ыдыг дүжүп беришкенин чедип алыр төлөөдө, ыңчаарда Кыдатче бодунуң төлөөлекчиин чоруткан турган. Кыдат эрге-чагыргалар анаа ойталап кааптарга америк төлөөлекчи: «Силернин чуртууларың чааа кыдат улус база катал дайыгга таварыштып эргежок чугула кылдыр көрүп турар аяныч ош ышкы-жыл»,—деп кыжанып медеглээш берган (арын 29). Үш чылдың дайынын түнелинде англичаннарнын чедип алган чүүлүн, АКШ корт-дуушкуну болгаш кыжанышкыны ажыг-лап тургаш, дайн чокка-ла чедип алган.

XIX чүс чылдың төгүзүндө америк империализм өскөнүң девискээрлерин эжелеп алырыңкы политиказын чаа ажы-биле шилчи берген. Филлиппинерин американар эжелеп алырыңга чедирген 1898 чылдың америк-испан дайыны болза, мурунда-ла үлөшкөнгө делегейни катал үлө-жүрү дээш бири империалисттик дайы болган. «Испания-биле дайыны дооскаш, америк агрессив-лар өскө курүңелер Кыдатты шагала-ла боттарынн аразында үлөжип ал-ган деп чүвени билки кааш, ону бо-дунга улуг ышкындыг кылдыр хо-мудап калган. АКШ ол ышкынды-рынын катал эгилдип алыр дээш бүгү-лө аргалар-биле ораддажып туруп берген!» (арын 85). Авторнуң чөп-тү-биле медеглеп турары ышкаш, ол душта «АКШ-тын ындыг-ла күш-тү эвес» турганынын фактызын то-даргайлап турар «ажык эжиктериниң» политиказын ыңчаарда чарлатынган турган. «Кыдатка хаагың эжиктериниң» политиказын, тодаргайлаарга ажык эжелетиди политиказын, Каттышкан Штаттар делегейниң ий-ги империалисттик дайыны доозул-гө чедир-ле шилчи кире албас тур-ганы билдингир» (арын 87).

Кыдатка бодунуң тергидээшкенин доктаадып тургаш дээш АКШ-ты ораддажышыканын Лю Да-нянь үе-чадалар дараалаштыр көрүп турар. Америк капиталдык Кыдатче шүргүп киришкенин ылаңгы деле-гейниң бири империалисттик дайы-нын соонда онза күштелген. Америк монополиялар язы-бүрү хаажы херек аргаларын хереглеп тургаш, чурттуң экономиказын тергидекчи байдалды чедип алыр аргалы бол-ган. «1928 болгаш 1929 чүгө ий-гине чылдарның иштине АКШ Чан Кай-шын дамыштыр дыка хөй чаа чүүлдерин алган.

Делегейнин ийги дайынынн соонда Ыраки Чөөн-чүкте онзагай байдал тургустунган. Мурунда Кы-датка чугула экономика турсу-тары ээлеп турган болза-даа, дайн чорудулгазынын үезинде суларай берген Англия болгаш Франция Кыдат-че америк шүргүшкүгө удурил-чып шылдаас арпаган болгаш херек кырында харыч оортан үндүр кыс-тырыпкан. Хөй чүлү керээлр болгаш дугуржулгалар-биле Чан Кай-шын болгаш ош кижилерин садип алкаш АКШ долу эрелиг койжай кылдыр боданы берген.

АКШ-тын империалисттик Кыдат-ты бодунуң капиталын аппарап са-лыр, чиг-эттиң үнер дөзү болгаш бодунуң баранын садылгап сай-гарарыңга кызмагар чок рынок кыл-дыр көрүп турар апарганнар. Олар Кыдатты боттарыңкы колониязы, америк индустрияны агрардык кө-дөзө деп санап турганнар. АКШ-тын Кыдатта экономика талазы-биле чөвүлекчи Роу Нельсон «АКШ-тын ажал-херекчи бөлүктери Кыдат-ты, XX чүс чылдың эгезинде америк Баричи-чүктүң кандыг турганынлаан бир эвес артык эвес-даа болза, ош биче эвес уjur-дузалаг АКШ-тын үлөттүр төвүнүң кыдым кылдыр көөр уjurлугу» деп чугалаан.

Америк аг-шерини ап көөр болза, дайн азиаттир ботандарыңга таарымчалыг плацдарм кылдыр олар хаамыктың мурунда Кыдатты көрүп турар. АКШ-тын чагырыч бөлүктери Кыдатты Азияга болгаш Ожум океан чоогуна бодунуң тер-гиделиңиң кол базасы кылдыр, Со-

вет Эвилелин долгандыр бүзүүлээр-ниң планын ботандарыңкы шит-пириг эвеноларыңкы бирээни кыл-дыр ажыглар деп турганы ам то-даргай билдингир апарган.

АКШ ол сорулга-биле Кыдаттың девискээринге он-он шериг базала-рын дүвү-далаш-биле тудуп тургу-зуп, ССРЭ-ниң кызгаарлары-биле чоок черлерге демір оруктар шөй-үтү тударыңкы төлөмөлөрдү чога-дып кылып, Совет Эвилели-биле кы-зыгаарлажып турар девискээрлерге улуг шериг кезектерин мөөңөп тур-гузарын планнап турган. АКШ-тын Кыдатка шериг-агаар күштеринин командьланычтын турган генерал майор Ченилот дээрзи 1947 чылда ыят чогу-биле мынча деп бижээ: «Сөөлү дайының дургузула а-мериканның Чында, Сианьда, Тяньжюнда, Согу Кыдатта тудуп тургускулаан агаар базаларыңда Россияның Урал дагларының чөөн талазында улуг индустриалдыг че-ртеринге агаар халдашыкы че-рударыңкы оруу ажыттыңан. Согу Кыдатта тургустунган ол болгаш өскө-даа хөй базалардан Чөөн бол-гаш Барыны Сибирийн аразында коммунисттиктер кызы удузын улуг эвес шериг-агаар күштери-биле бези үзө шал болур... Кыдат-та бистиң чорудуп турар оюнувустуң сорулгазы ыңдыг-дыр».

Улуг кыдат улустуң маадырлыг демисели болгаш тийлөгөш Кыдат-тың девискээринде Совет Эвилели-ге угландыргың дайы авантюра-ларыңкы белеткелениң бүгү бодала-рың кезээ мөңгөдө андара октапкан.

Кыдатты кулаан алырыңга а-мерик империалисттерге дузалаан хөй саның дугуржулгаларын болгаш керээлери Лю Да-нянь бодунуң ажыгында анализтеп турар. 1946 чылдың ноябрьда АКШ Чан Кай-ши-биле «Найрал, садылгажылга бол-гаш суг оруунуң» дугайында дең эр-гениң деп улаарап адал турар керээ-ни чарган. Ол керээниң чүүлдерин анализтеп көргө, мында дең эрелиг дээр чүвени дугайында чыт безиң чок болган. Америк авызынныңлар ол керээ эбугар Кыдаттың девискээ-ринче хостуг кирер, анаа чурттаар, садылгажы, эт-хөргөңни садип алыр, чери эдилээр болгаш ону са-дып алыр, бөдүрүлгелерин тудуп тургузар эргени алган. АКШ-тың де-вискээринге кыдаттар эбу барымда-лаан шак ындыг эргелерин база-ла алган, ыңчалза-даа ол дугайында а-мерик солун «Дейли Уоркер» ол «эрге» дээрге «америк империали-сттиг уйгу-дүштүң эбузуңда оюн-баш-ка боордан өскө чөвези чок» деп чөптү-биле бижээ.

АКШ-тын дипломаттык төлөөлөк-чилери АКШ Кыдат-биле кулаан-шыкынын керээлериң ойталап болгаш оларыңкы биле дең эргениң керээни чарып алган деп шугуап турган. Ыңчаарга ол керээ Катты-шкан Штаттарга ош мурунда чар-дынгылаан бүгү кулааншыкы керээ-лерин катал алганымдан безиң улуг эргелерин берип турган.

Шак ындыг дээрбечи керээниң соонда киж иүүрүн ышкынган чү-лө америк империалисттер Кыдат-тың «найрал»... дугайында меде-глеп болур ийк. Ол дээрге, боор-чы-лан биле бора тоолай найралы бол-ган.

Америк монополиялар Кыдаттың экономиказын бодунга чагырып ал-гаш, чуртту кам-хайражак үлөп, хооураткан. Олар Кыдаттан кан-чаар-даа аажок улуг үнелиг чиг-этти чөгөнгүн чик өрткөккө сөөртүң ү-дүрөш, чуртче эмге-хаяжак уктар-ны, херезженер сумкалары, чуурга порошкостарын болгаш дайнаар резин нерин кири сөөртүп турган. Япония-нык дүжүп бергениңде эгелээш Чан Кай-шынн корум-чурмуунуң буступ дүшкениңге чедир эрткен дөрт чыл-дарың дургузуңда Американың Кат-тышкан Штаттары Кыдатка бүгү им-периалисттик күрүнелерин чүс ажыг чылдарың иштине Кыдатка чоруд-уп келген агрессия дайынынын таварыштырган когаралдарыңан бези ыракта хөй когаралдары та-варыштыргың. «Ол когарал кыдат улустуң ханы-биле бижиткениң бол-гаш ол кыдат улуска америк агрес-сорларыңкы өзүн болур»,—деп Лю Да-нянь бижип турар (арын 287).

Ол дөрт чылдарың дургузуңда АКШ-тын чааа Кыдатче 113 муң киж саның шериглерин чоруткан, кыдат улуска удуур дайыңга 166 го-минданчы дивизиялары өөртекке болгаш белеткээ, шериг чөвүлекчи-лериниң дыка хөй бөлүктөрүн чорут-кан, канчаар-даа аажок хөй саның шериг чөпсөөн чоруткан болгаш ха-мааты дайыны чорударыңга 6 мил-лиард ажык долларын чарыгдан. АКШ-тын агрессия политикин «Кат-тышкан Штаттарын сөткүлүн хан-дырып турар оруктал хөгжүүрүнчө» бууг Кыдатты албадар, тодаргай-лаарга Кыдатты америк колония

кылдыр хуудулар төлөөдө, Чан Кай-шын Кыдаттың чалча императору кылдыр «доруктурарын» көрүп тур-ган. Америк чачактаң талазында «Кыдатка дузаламчы» деп адал тур-ган чүвени ол агрессия политикин ботандарыңкы аргазы болуп тур-ган» (арын 260—261). Ындыг болза-даа, ол бүгү тын девичең хемчег-лер, Каттышкан Штаттарга детки-кеп гоминданчы ирик корум-чурмуу револосуч улуска ап октадыпкан.

Бодунуң төрөөн чуртунуң хостал-гасы болгаш хамаарышпас чоруу дээш, түнелинде кээс долу тийле-ге болуп төнгөн демиселче эш Мао Цзэ-дунга баштапкан Кыдаттың Коммунисттик партиязы кыдат улусту канчаар көдүрүп үндүргенин Лю Да-нянь төөгүлүг улуг материалда көргүзүп турар. «Кыдат Улус Рес-публиканы чарлааны чүс чылдарың демиселиң түнели, эң ылаңгы—кыдат пролетариаттың политиктиг партиязы — Кыдаттың Коммунисттик партиязының удурутулгазы-биле чорааш, кыдат улустуң сөөлү 30 чылдарың дургузуңда чорудуп кел-ген маадырлыг болгаш кызмак чуткулдуг демиселиң түнели бол-лур кыдат револосияны чедип ал-ган шитпириг тийлөгөшкениң дуг-айында херечи болган»,—деп Лю Да-нянь бижип турар (арын 241—242).

Гоминданчы дерзилерин дүжүр октааны болгаш америк интервен-ти шериглерин Кыдаттан үндүр сыв-бар чорук кыдат улус эрге-чагыр-ганы бодунуң холунга кезээ мөңгөдө быжы-биле алганы ол болгаш да-штык монопологияларың ол хире үр үениң иштине кара-туразында а-ажылап келгени бодунуң чуртунуң ээси болганы ол болган.

Америк реаксылыг бөлүктөр ол факт-биле этжелип чөпшээржериң күзөвейи турар. АКШ-тын күрүң де-партаментизинге чоок парлалга ор-ганнарыңкы бирээни—«Фонин поли-си рипортс» ажы-биле мынча деп кыжырыгы бижээ: «Кыдаттың Коммунисттик чааан берге байдалга төварыштыр, анаа хора чедирер болгаш адалдык сөөмүндө ону узут-кап чок кылдыр төлөөдө, бистер бис-тин күш чедеривисле чүвө бүрүзүң кылдыр уjurлук бис... Бистер тул-чуушкунга аштырып кагдывис, ың-чалза-даа бистер кампанияны уду-ап болур бис!»

Америк колонизаторларың кор-далдары элени кырыңга тургустун-ган турган. Колониялдыг дарлажа-удур, боттарыңкы чурттарыңкы хос-талгасы болгаш хамаарышпас чоруу дээш демиселче Азиянык болгаш Ыраки Чөөн-чүктүң улустарын со-рук кирибишаан, Кыдат Улус Рес-публика ам дөрт чыл ажыг чурттап, чаа амдыралды тургузуп турар.

Кореяда боо-чөпсектиг агрессия Кореядан Ялушын хем адылап ту-рар Кыдат Улус Республикага дорт кыжанышкынын тургузуп турар. Кыдаттың Коммунисттик партия-зыга баштапкан Кыдаттың демок-раттыг партиялары 1950 чылдың ноябрь 4-те каттышкан медегленип пярлал үндүргөн, олар мында корей айтарында кыдат улустуң туружув тодаргай айтык болгаш Кореяга оң америк агрессияга удур демисе-лиң дузаламчы көргүзүп, бодунуң бажыңарын болгаш бодунуң төрөөн чуртун камгалап алыр деп чурттуң патриотчуларың негеделиң ийи-биле деткип турарын илерет-кен. Кореяда америк агрессиянык кол сорулгазы болза, база-ла мооң мурундагы япон империалисттерин агрессиязы ышкаш Корея эвес, а Кыдат болуп турар. Корей Улус-Демократтыг Республиканың болгаш Кыдаттың хуу-салымы боттарының аразында чоок харылсаалыг деп чү-вени төөгү көргүзүп турар.

Кыдат Улус Республиканын туруп келгениңде бээр эрткен чылдар чурттуң экономика-даа талазы-биле канчаар-даа аажок улуг өзүлдөзи-ник чылдары болган. Коммунисттик партияга баштапкан кыдат улуси Совет Эвилели-биле найралга даянып алгаш, чуртту чаартырыңкы болгаш чаа Кыдатты тургузарыңкы оруу-биле бурунгар бүзүрөлдиг чоруп орап. Совет болгаш кыдат улустарынын аразында найрал кандыг-даа агрес-соруң авантюрагы планнарыңга удур бүзүрөлдиг магадылап болур.

Лю Да-няньның «Кыдатта америк агрессиянык төөгүзү» деп ному бай-лак фактылыг материалдарын шиң-гээдип турар болгаш Кыдатта америк агрессияны сойгалап илередиң чаа-гай сорулгага бараан болур. АКШ-тың Ыраки Чөөн-чүк политикинн кем-буруулуг агрессия алыс утказын совет номчуктуга ном тодазы-биле чуруп берип турар болгаш бодунуң төрөөн чуртунуң хосталгасын болгаш хамаарышпас чоруну кыдат улус-кадыг берге болгаш нарын демисел-че чаалап алганын көргүзүп турар.

М. ДОМОГАЦКИЙ.

Франциянын Коммунисттик партиязынын XIII съездизиниң ажиттыңганы

ПАРИЖ. Июнь 3-те Парижтиң ажылчы хоорай кыдыс Сенада Ир-риге Франциянын Коммунисттик пар-тиязынын XIII съездизи ажиттыңган. Съездие партиянын департамент федерацияларын төлөөлөп турар 960 төлөөлөр олуржуп турар. Англияны, Бельгияны, Данияны, Барыны Гер-манияны, Норвегияны, Австрия-ны, Аргентинаны, Швецияны, Израильди болгаш өскө-даа чурт-тарыңкы Коммунисттик партияларыңкы аалчылары съезде олуржуп турар-лар.

Съездиниң хүн чурумунда дара-зында айттыңгылар бар:

1. Франциянын Коммунисттик пар-тиязынын Төп Комитетиниң ажыл-чорудулгазын дугайында отчөт илеткел.

Польша көдээдө буюрулге кооперативтериниң хөгжүлдөзи

ВАРШАВА. Көдээдө буюрулге кооперативтериниң улам ыңайты хөгжүлдөзүн дугайында чурттуң язы-бүрү районнарында меделээр-ни польша парлалга бижип турар. Познань воєводствозунга тараачы-нар сөөлүг беш айларыңкы дургузу-да 220 чаа чөвүлгө буюрулге кооперативтерин организастаннар. Он алгыда, 1500 ажыг тараачы-нар ош-ла үениң дургузуңда мурун-да турган кооперативтерге кирген-нер. Брошлав воєводствозунуң тара-ачынары бүдүн чартык муң ажыг

Женева чөвүлөп хуралын долгандыр

ЖЕНЕВА. (СЭТА-нын тускай көр.) Билип турар кижилериниң демдеглеп турары болза, Индия-Кыдатта дайн чорудулганын сокса-ды дугайында дугуржулганың Кы-дат Улус Республиканың төлөөлери-ниң саналдарында көрдүнгөн кол принциптерни тос чурттарыңкы төлө-лериниң шитпириңден чоруу чамдык эки түнөлдөрүн берген. Индия-Кы-даттың бүгү девискээринге дайн чор-удулгазын дүргөн болгаш харууда соксадырыңга дузалаа дугайында айтырыгың талазы-биле май 29-та чедип алдыңган дугуржулга ол ду-гайың херечилеп турар. Ол сорулга-биле ийи командадылаңкы төлөөлери уjurшкан турарың болгаш ол че-ре харылсааны тургускан турарын шитпирилзэн турганы билдингир бол-ган.

Ийи командадылаңкы төлөөлөкчи-лериниң уjurажылыгына эргежок чугула хемчеглерин баш улур чуга-лажып алыры-биле июнь 1-де ийи тала-ның шериг төлөөлөкчилериниң ара-зында баштайгы уjurажылга бол-ган. Алдыңган медел эбугар Фран-циянын талазыңдан ол уjurажылга-ларга генерал д'Эльт болгаш он-да өскө француз офицерлер киржир. Вьетнамыңкы Демократтыг Республи-казы шериг төлөөлөкчилериниң хура-лыңа Женева чөвүлөп хуралында Вьетнамыңкы Демократтыг Респу-бликазынын төлөөлөриниң кижигун Та Куанг Бьуну чорудар болгаш ону бөлүк чөвүлөкчилер, ош иштине Ха Ван Лау үдээр.

Политиктиг хайгааракчыларың демдеглеп турарын эбугар алырга, Кыдат Улус Республиканың төлөөлө-риниң саналы индий-кыдат айтыры-ның шериг талазыңга хамаарып ту-рар айтырыгың шитпирилзэринге чугула салымшык болган. Ол са-налдарга үндөзүлзэн ийи команда-дылаңкы Женевада болгаш ук черде төлөөлөкчилер, эң ылаңгы дайн чорудулгазын соксады талазы-биле шериг-лериниң турар зоналарыңкы ду-гайында айтырыгың, Вьетнама эле бөлүлгөшкениң районнарыңкы ду-гайында айтырыгдан эгелеп көөрү-нүң дугайында дугуржушкун чедип алдыңган. Бо пункт талазы-биле чөпшээржилге дугайың тос чурттар-нык төлөөлөриниң май 29-тагы ком-мюнкказыңда чугалап турар.

КУР-нуң төлөөлөриниң боттары-ни саналдарыңга идиң үндүргени бодалдарыңкы чоокулаашкыны ил-ереп турар дээрзи демдеглениң. Чөвүлөп хуралга болуп турган мар-гылааларыңкы чорулгазында Ин-дий-Кыдаттың бүгү девискээринге дайн чорудулгазын соксадыры-биле кады Индия-Кыдатче дашкаартан шериг кезектерин, кандыг-даа шериг хижилерин, а ол ышкаш кандыг-даа боо-чөпсек болгаш ошкөчөккөтү кири сөөртүрүп хоруунуңуң -эргежок чугулазыңга херек кырыңда кым-даа удурулман. Ол база билдингир, чүге дээр, ону ыңчаар кылбас бол-за, дайн чорудулгазыңкы сокса-дышкыны быжыг эвес болур бол-гаш оларың каталпай бээриниң айымылы чабатынман турар. Ону чөвүлөп хуралды киржикчилериниң өөренип көргени билдингир-дир. Бар меделерини эбугар алырга, эң ылаң-гы француз тала болза, дайн чор-удулгазын соксактан соонда Индия-Кыдатче чаа шериглерин, боо-чөпсек-

2. Партиянык организастыг ажы-лыңың айтырыгыңар.

3. Компартия болгаш аныктар.

4. Төп Комитеттиң болгаш сая-хөө контроль комиссиязының согулда-лары.

Төлөөлөр съездиниң президиумун Морис Торез, Жак Дюкло, Марсель Капен, Фредерик Жолио-Кюри, Лоран Казанова, Бенуа Франшон болгаш Франциянын Коммунисттик партиязының база Франциянын ажылчы шимчээшкенинн өскө-даа көскү ажалдакчылары составты кылдыр соггаан.

Политиктиг, организастыг, аны-ктар болгаш мандат комиссияла-рын соггааның соонда хүн чурму-нууң бири айтырыгың талазы-биле илеткелди Жак Дюкло кылган. (СЭТА).

Япониянын шериг-далай флудун катал тургузуп турары

ШАНХАЙ. Киодо Цуси агентли-клини меделеп турарын эбугар алырга, Япониянын чааа болза, нитизин-биле 27250 тонна суг ишкир-лиг шериг судноларың хөвөлзөри-ниң дугайында чугалаашкыны-нарын АКШ-биле чорудуп турар деп «национал айымыл чок чоруктуң эр-гелели» дээр чериниң начальниги Ки-мура чөвүлөкчилер палатасының даштыкы херектер талазы-биле ком-миссияга меделзэн. Япония бо чы-лын АКШ-тан 4 эсминчилерин алга-ны билдингир.

Кимураның медегленип эбугар алырга, келер чылын япон чааа АКШ-тан 20 муң тонна хире суг иш-кирлик чаа шериг судноларың хөвө-зил алырыңга белеткенип турар. Ол судноларга ажыдаар 6 муң мат-ростарын хавырган турар.

Агентилетин меделзениң көстүп турары болза, япон эрге-чагырга авианостар, крейсерең дээр ышкаш ышк ындыг улуг шериг судноларың хөвөлзөп алырын күзөп турар. (СЭТА).

Прагада шыдырааның зона маргылдаазы

ПРАГА. Май 29-та шыдырааның зона маргылдаазы эгелзэн. Ол мар-гылдааның дөрт тийлекчилери 1955 чылда болур шыдырааның зоналар аразының маргылдаазыга киржи-лер. Зоналар аразының маргылдаа-зы болза, шыдыраа талазы-биле деле-гей чемпионна-биле ойнаар 1956 чылдың маргылдаазының киржикчи-лерин илереди. Маргылдаада кир-жип турарлар болза: 1. Штальберг (Швеция). 2. Ходжа (Албания). 3. Ульман (ГДР). 4. Коскинен (Фин-ляндия). 5. Чокотья (Румыния). 6. Педерсен. 7. Барца (Венгрия). 8. Клюбег (Венгрия). 9. Басуни (Егип-ет). 10. Минев (Болгария). 11. Филипп (Чехословакия). 12. Слива (Польша). 13. Палмарсон (Исландия). 14. Лундлин (Швеция). 15. Шайтар (Чехословакия). 16. Пахман (Чехословакия). 17. Солин (Фин-ляндия). 18. Сабо (Венгрия). 19. Олафсон (Исландия). 20. Балэнэ (Румыния).

Ийи салымшыкынын соонда ийи санын алган Сабо мурунда чоруп турар, Филипп биле Слива олар бар чартык саннарлы. (СЭТА).

Харымсалгалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

СЭКП Тыва обкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизиниң үндүрүп турары

«АГИТАТОРУНУҢ БЛОКНОДУНУҢ»

1954 чылдың ийги чарты-нын чагылгазы чоруп турар.

«Агитаторуң блокноду» 20 хонукта бир үнер.

Чагылганы өртөз: 6 айда 2 рубль 50 коп.

Чагылганы областың бүгү почта салбырлары болгаш почта-тарда, МТС-терде база албан организация, буюрулге, өөрө-дилге черлеринде хөй-нитти та-радыкчылар хүлээп ал турар.

«Союзпечать».

Мартин Андерсен Нексенин мөчээни

БЕРЛИН. АДН агентилетиниң меделеп турарын эбугар алырга, июнь 1-де 20 шак 50 минута турда Дрезденге Национал шаңналдык лауреады сурагылг дайн чогаалчы Мартин Андерсен Нексе 85 хар-лында мөчзэн.

(СЭТА).

Индий-Кыдатче бар чоруур француз самолеттарны Сауд Аравияга хонарын чөпшээрэвезиң

ПАРИЖ. Франс Пресс агентли-клини корреспондентизиниң Кайрден дамчыдып турарын эбугар алырга, «мусульманчы акы-дуимашкы» деп организациянык органы—«Аль-Ихван Аль-муслимин» деп меделя санында үнер журналдык меделзени болза, Индия-Кыдатче бар чылдар француз самолеттарны Сауд Ара-виязының девискээринге хонарын Сауд Аравиязының чааа чөпшээрэ-вези хире болуп турар.

Джидада бодунуң корреспондентизиниң меделзениң даагыш, ол жур-налдың бадыткап турары болза, «Каттышкан Штаттарын киржи-гези тура-даа» Сауд хаан бодунуң ойталаашкыны хөвээр артырган.

(СЭТА).

Япониянын шериг-далай флудун катал тургузуп турары

ШАНХАЙ. Киодо Цуси агентли-клини меделеп турарын эбугар алырга, Япониянын чааа болза, нитизин-биле 27250 тонна суг ишкир-лиг шериг судноларың хөвөлзөри-ниң дугайында чугалаашкыны-нарын АКШ-биле чорудуп турар деп «национал айымыл чок чоруктуң эр-гелели» дээр чериниң начальниги Ки-мура чөвүлөкчилер палатасының даштыкы херектер талазы-биле ком-миссияга меделзэн. Япония бо чы-лын АКШ-тан 4 эсминчилерин алга-ны билдингир.

Кимураның медегленип эбугар алырга, келер чылын япон чааа АКШ-тан 20 муң тонна хире суг иш-кирлик чаа шериг судноларың хөвө-зил алырыңга белеткенип турар. Ол судноларга ажыдаар 6 муң мат-ростарын хавырган турар.

Агентилетин меделзениң көстүп турары болза, япон эрге-чагырга авианостар, крейсерең дээр ышкаш ышк ындыг улуг шериг судноларың хөвөлзөп алырын күзөп турар. (СЭТА).

Прагада шыдырааның зона маргылдаазы

ПРАГА. Май 29-